

RANKÅSLEDEN

Tibro - Rankås 4,5 km
Nord: Rankås-Fagersanna-Gunnarflon 14 km
Syd: Rankås-Lunnakulle 9,5 km

 www.skaraborgsleder.se

Rev 17 mars, 2021

Välkommen på strövtåg i ett vackert skogslandskap. Den ljusa och luftiga tallskogen lockar till upptäcksfärd, både på och utanför leden. Då området är en del i den sk mellansvenska randmoränzon passerar du många mäktiga spår från den senaste istiden. Rankåsleden fungerar utmärkt för allt från halvdagsturer till riktigt långa vandringar.

LEDEN

Leden går till större delen över relativt plana sandplatåer och åsar, med några få stigningar. Både den norra och södra grenen är lättvandrade och följer omväxlande skogsstigar och lågtrafikerade enkla vägar. Bekväma skor rekommenderas. Rankåsleden är markerad med orange färg på träd, stolpar och pilar. Punkterna nedan hjälper dig att planera vandringen efter dina förutsättningar.

Startpunkter: I Tibro startar leden centralt vid Järnvägsparken. Mittemot finns en stor parkering. Bussar stannar vid busstationen och därifrån följer du Torggatan och Centrumgatan fram till ledstarten, en sträcka på ca 350 m. Se tätortskartan för Tibro. Rankås fritidsområde har en stor parkering i anslutning till leden. Se översiktskartan för Rankås. Fagersanna har busshållplats vid ledstarten och parkering finns vid Handlarn Fagersanna. Se tätortskartan för Fagersanna. Rankåsleden kan även kombineras med Västra Vätterleden för längre vandringar. Då är Forsvik eller Mölltorp i norr respektive Hjo i söder lämpliga startpunkter eller mål. De har alla parkering och bussförbindelser. Se Västra Vätterledens etapper 2, 3, respektive 4.

Logistik: Få leder i regionen erbjuder så många möjligheter. Leden fungerar som accessled mellan Tibro och Rankås fritidsområde (4,6 km). Från Rankås kan du sedan fortsätta till Fagersanna (11 km). För längre vandringar kombinerar du Rankåsleden med Västra Vätterleden som sträcker sig från Tiveden i norr till Mullsjö kommun i söder. Förslag på en längre dagstur: Rankås till Mölltorp (19 km). Exempel på tvådagars vandringar från Rankås: Alt I - Gå via Rankåsledens norra gren och Västra Vätterleden till Rösjön (21 km) och vidare via Rankåsledens södra gren tillbaka

till Rankås (16 km). Alt II - Gå via Rankåsledens södra gren till Skarpås (16 km) och vidare till Hjo (12 km).

Boende: Tibro har ett brett utbud för alternativt boende, från vandrarhem till hotell. Om du går en rundtur via Brevik kan du t ex använda vindsyddet vid Rösjön. Se A och D under Service.

Vattnet i våra sjöar och vattendrag håller en generellt hög kvalitet, men då vi inte kontinuerligt tar vattenprover kan vi inte lämna någon garanti. Är du osäker bör du koka eller filtrera vattnet.

LANDSKAP, NATUR & MÄNNISKOR

För ca 11 000 år sedan släppte den stora inlandsisen sitt grepp om trakten kring Tibro. Ungefär samtidigt inträffade en tusenårig klimaförsämring som gjorde att den 1,5-2 km tjocka ismassan började växa igen och skjuta grus och sten framför sig likt en gigantisk plog. Det skapade en serie långa ryggar som kallas den mellansvenska randmoränzon och sträcker sig tvärs över Sverige i västostlig riktning. För ca 10 000 år sedan blev klimatet mildare och ismassorna drog sig åter tillbaks. Mycket av landet täcktes då av den Baltiska issjön, en mycket stor insjö som sträckte sig till finska Karelen i öster. Isranden rämnade så småningom norr om Billingen och issjön sänktes stegvis med närmare 26 m. Sedan dess är landskapet i stort oförändrat. En vandring på Rankåsleden ger goda möjligheter att studera dödisgröpar, kittelfält, isälvsravin, deltan mm.

Stora delar av trakten täcks av tallskog, men där finns även andra typer av natur. Fröstorpabäckens dalgång är en grön oas med klubbäl och andra lövträd och även en av Skaraborgs bästa lokaler för den hotade flodpärlmusslan. Naturreservatet Ruderskogen med sitt kalkrika källvatten ger en speciell flora i ett annars kalkfattigt landskap. Osv.

Om man ser på den ekonomiska kartan från 1877-82 var trakten kring Tibro och Fagersanna ett väl utvecklat jordbrukssamhälle med ganska stora gårdar. Samhällsbildningar kom att växa upp kring den järnväg som byggdes mellan Skövde och Karlsborg. Järnvägen invigdes 1876, men förlorade sitt strategiska värde när Karlsborgs fästning lades ned år 1925. Även järnvägstrafiken är numera nedlagd. Tillgång till vattenkraft gjorde att man tidigt anlade många sågar och skogen gav god tillgång på råvaror. En stark hantverkstradition byggdes upp inom möbeltillverkning och Tibro är idag sveriges ledande möbelcentrum. Leden i övrigt går genom en glest befolkad trakt med ett relativt småskaligt jord- och skogsbruk.

NÅGRA ENKLA REGLER

- Var alltid försiktig med eld. Använd anvisade eldplatser och släck ordentligt. Eldningsförbud råder alltid i naturreservat och omfattar ibland hela regionen vid torra perioder.
- Skräpa inte ned i naturen. Använd soptunnor utmed leden.
- Terrängkörning är förbjuden i naturen och på lederna.
- Visa hänsyn till närboende. Följ leden.
- Undvik vandring under älgjakten.
- Gå inte över åker med växande gröda.
- Fiske är endast tillåtet med fiskekort eller markägarens medgivande.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

- **Turistinformation**, tel 0504-181 01.
- **Tibro kommun**, tel 0504-180 00.
- **Nummerupplysningen**, tel 118 118.
- **Nödsituation**, tel 112.

LEDBESKRIVNING

Rankåsleden startar vid Järnvägsparken som ligger centralt i Tibro. Se tätortskartan över Tibro.

1. Tibro är Sveriges möbelcentrum. Ingen annan stans i landet finns en sådan koncentration av möbeltillverkare. Råvarutillgång, befolkningsökning, jordbrukskris, näringsfrihet, urbanisering och järnvägens tillkomst bidrog alla till den specialiserade utvecklingen. Idag finns ett 60-tal företag som producerar möbler och inredningar i kommunen. Se även A under Service.

2. Rankås fritidsområde är ett väl utvecklat rekreationsområde där ett stort antal motionsspår och leder strålar samman. Här delar sig Rankåsleden i en nordlig och sydlig gren. Se även punkt 16, samt B och E under Service.

3. Dödisgropar. Leden passerar ett sk kittelfält. Det är ett område med ovanligt många dödisgropar. Dessa bildades i slutskedet av istiden när stora isblock bröts loss och bäddades in med sten och grus som spolades ut från glaciären. Kvar blev stora och små gropar där isblocken legat. Det är faktiskt så en stor del av våra sjöar har bildats.

4. Laggaretomten ligger 225 m ö h och var Tibro kommuns högst belägna gård. Gården brukades fram till 1940-talet. Rester av husgrunder, jordkällare och stengärdesgårdar är de spår som dröjt kvar från en svunnen epok. Trots den höglänta och ganska magra omgivningen finns här en näringsrik jord som kallas "smörasken" då den ger goda skördar. I några öppna områden växer magnifika jätteaspar.

5. Strax sydväst om **Altorp** går leden vid sidan av vägen i något som liknar en hålväg. Det är ett gammalt fädreiv skapat av kossor som gick mellan betet på platån och ladugårdarna längre ned.

6. Fagersanna är en gammal bybildning från 1400-talet. Byn bestod då av tre gårdsanläggningar varav en var ett klosterhemman. Det är här, liksom i Tibro, järnvägens tillkomst som bidrog till ortens utveckling. Den första större arbetsplatsen i Fagersanna var ångsågen som tillkom på 1890-talet och drevs fram till 1970-talet. Förutom att såga trävaror tillverkades här också köksinredningar i en snickerifabrik. När sågen försvann tillkom på 1980-talet ett nytt och sjönära bostadsområde på platsen. Det har även tillverkats möbler i ett flertal fabriker varav ett par fortfarande är i drift. Se även C under Service.

7. Strax öster om **Gunnarflon** ansluter Rankåsleden till Västra Vätterledens etapp 3.

8. Vid **Bisshult** möts den södra grenen av Rankåsleden och Västra Vätterledens etapp 4. Den öde gården omnämns första gången i jordeboken år 1611. Trots den steniga marken gav jorden rika skördar. Förekomsten av sten slås man av när man ser de ovanligt välbyggda och långa stengärdesgårdar som sträcker sig genom det skogsklädda landskapet. Gården övergavs i slutet av 1950-talet och spåren av bosättningen är fortfarande tydliga.

9. Guvastehemmet nämns i skrift år 1626 och då framgår att det varit ett klosterhemman. Platsen är alltså äldre. Det ovanliga namnet kan härledas ur namnet Gudhvast eller den ännu äldre formen Gudhfast. Platsen benämns senare som gräsgäld (ödegård), men började brukas igen kring år 1660. Vid Guvastehemmet fanns under tidigt 1800-tal en vädersåg, dvs vinddriven såg. Den första elektriciteten fick man genom

en "vinneleka" vilket är ett gammalt ord för ett vindkraftverk.

10. Björsjön. Platsen är känd från år 1564 och då som kronotorp. Den äldsta kända stavningen är Biörsjö och platsen är numera en gård.

11. Naturreservatet Ruderskogen är ett Natura 2000-område på 43 hektar. Här finns ett klubbalskärr och en frodig granskog, men också en för området ovanlig flora pga det kalkrika vatten som sipprar fram från källflöden. Trakten i övrigt är kalkfattig.

12. Kostnadskroken låg tidigare under Ruders säteri. Manbyggnaden anses vara från 1890-talet. Ursprungligen fanns här en parstuga, vilket antyder att platsen kan vara äldre. Även torpen Lagåsen och Johannelund hörde till Ruder.

13. Stiftsreservatet Tibro Gammalprästkog består av tall- och granskog. Ingen avverkning sker. Skogen får utvecklas på egen hand, vilket bl a ger en rik insekts- och svampflora.

14. Tjärdal. Något tiotal meter från leden finns en restaurerad tjärdal. Tjära var en gång i tiden en av Sveriges viktigare exportvaror.

15. Hålväg och fångstgrop. Från asfaltvägen och mot nordväst kan du göra en intressant sidoutflykt. Hålvägar blir ofta mycket markanta och bevaras förvånansvärt väl över tiden i sandig terräng. Efter ca 60 m når du en gammal fångstgrop. Gropen har en diameter på nio meter. Liknande gropar var ca 2,5 m djupa och hade sidorna förstärkta med stockar eller plank.

16. Längs Fröstorpabäcken, eller Gärebäcken som den kallas lite längre nedströms, låg tidigare ett flertal kvarnar och sågar. Bäckens rikliga flöde och de stora dammar som byggdes gav rätt förutsättningar för att utnyttja vattenkraften. Den äldsta kända kvarnen är "Herr Larses kvarn" från 1600-talet och låg strax nedströms Sörsågen. Numera återstår få rester, oftast bara dammarna från dessa tidiga etableringar. Dalgången bildar en grön oas med ett intressant, men känsligt djurliv. Öringen kräver rent vatten med god genomströmning för att leka och alträden skapar en skuggig och trygg miljö. Här finns även en av Skaraborgs bästa lokaler för flodpärlmussla. Musslorna har dock på senare år haft svårare att föryngra sig.

SERVICE

A. Tibro: Bussar stannar vid busstationen. Trafikupplysning, tel 0771-41 43 00. Vid busstationen finns även WC. Tibro har en väl utbyggd service med rum, restauranger mm. För information om service vg kontakta Informationscentralen, Centrumgatan 17, tel 0504-181 01. Se även Tibro tätortskarta.

B. Rankås: En stor parkering finns vid infarten till Rankåstugan. Dricksvatten, dusch och WC finns i ett servicehus. Se karta över Rankås fritidsområde.

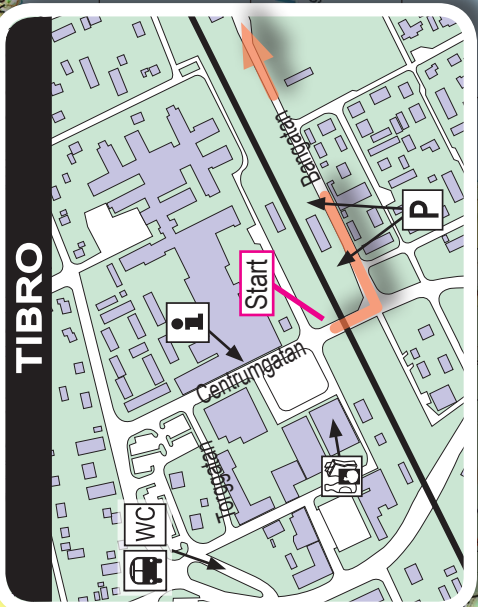
C. Fagersanna: Hållplats för busslinje 400 respektive 401. Obs att linjerna använder olika hållplatser. Trafikupplysning, tel 0771-41 43 00. Vid Handlarn Fagersanna finns en parkering. Vid Örlen finns bad, samt WC med dricksvatten. Se Fagersanna tätortskarta.

D. Röåsjön: Vindskydd, eldplats, TC samt soptunna.

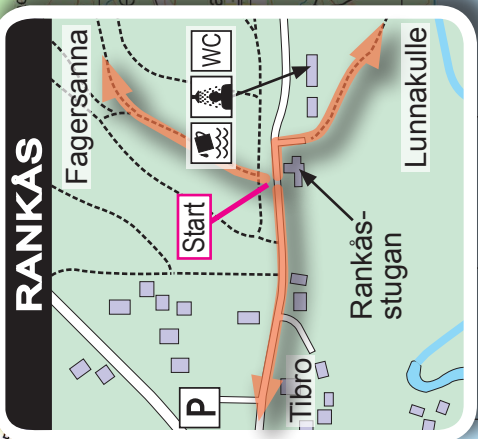
E. Vandrarhemmet Tärnan: Breviksvägen 2, tel 0504-148 64, www.vandrarhemmettarnan.se.

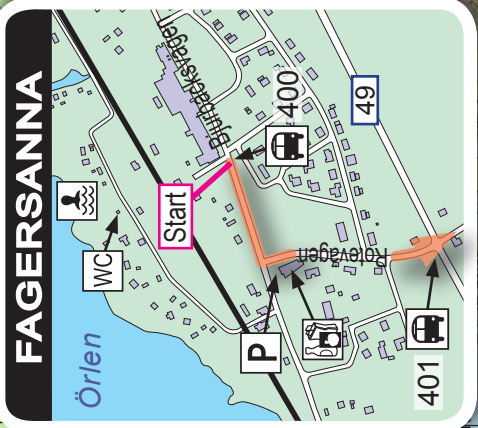
TIBRO

RANKÅS

FAGERSANNA

SERVICE

- A Tibro
- B Rankås
- C Fagersanna

Karta: Lantmateriet

